

MINISTRSKI PREDSEDNIK NOBOSUKE KIŠI V ITALIJI

KAJ VEDO LJUDJE O „GOSPODARSKEM ČUDEŽU“ NA JAPONSKEM?

Druga Nemčija na Daljnem vzhodu - Lice zemlje se nezadržno temljito spreminja

Ta teden je prispel v Rim na večdnevni uradni obisk načelnik japonske vlade Nobosuke Kiši. Marsikateri naših bralcev, in tudi izobraženec, poreče, da je novica povsem nezanimiva in precej malopomembna: Kaj nas brigajo daljni Japonci in ostali narodi ob Tihem oceanu, ki nimajo z nami v Evropi nič opraviti? Kakšen vpliv naj te dežele imajo na našo usodo, da bi se moral človek zanje zanimati? Vsakdo uvidi, da nobenega.

Tako mišljenje se nam zdi popolnoma zgrešeno in kratkovidno. Kdor tako misli, razodeva samo, da je prespal silne spremembe, ki so se po zadnji svetovni vojni izvršile v Aziji in ki z nezadržljivo močjo, čeprav postopoma, presnavljajo lice sveta ter bodo zategadelj prej ali slej vplivale tudi na našo usodo.

ZASTARELI POJMI

Slika zemlje, kot živi v duhu povprečnih ljudi, je še vedno ista, kakor je bila veljavna morda komaj še za dobo pred zadnjo vojno. Zanje je težišče svetovnega dogajanja tako na gospodarskem kot na kulturnem in političnem področju venomer samo v Evropi in severni Ameriki.

Časopisje poroča podrobno o dogodkih v tej ali oni evropski državi, važnemu razvoju v družbenem življenju Kitajske ali Japonske posveti pa le nekaj kratkih vrstic. Dijaki naših srednjih šol se uče zgodovino starih Babiloncev, a ne slišijo na priliko nič o današnji Indiji, Indoneziji ali Kitajski.

Kdor nima pojma o Dunaju ali Milanu, ga upravičeno prištevamo nevednežem, a pri tem niti omikancu ne štejemo v zlo, ako ne ve nič o Djakarti. In Djakarta je vendar 3-milijonsko glavno mesto Indonezije, se pravi države, ki šteje toliko prebivalcev kot Velika Britanija in Francija vkup ter se razprostira na daljavi, tekoči od Londona tja do Teherana, prestolnice Perzije ali Irana.

Mnogi naši izobraženci niti ne slutijo, da so danes mesta kot Delhi, Peking, Djakarta in celo Kairo važnejša svetovnopolitična središča mimo marsikaterih evropskih prestolnic. Takó globoko sta v zadnjih desetletjih padli moč in vpliv nekdanje vodilne in vsemogočne Evrope! To spoznanje je bridko in žali ponos Evropejcev, a se je treba z njim sprijazniti, ako hočemo voditi politiko, ki je v soglasju s stvarnostjo.

PRIMER JAPONSKÉ

Vzemimo kot primer Japonsko, v katere imenu je ministrski predsednik Nobosuke Kiši po obisku glavnih držav na zapadu pri-

šel te dni tudi v Rim. Japonska, ki šteje 92 milijonov duš je bila, kot znano, v zadnji vojni težko potolčena. V svetovnem spopadu je zgubila 43 odstotkov, torej skoro polovico narodnega premoženja in bombe zavznikov so ji porušile nič manj ko 1 milijon sto tisoč hiš. Dežela je bila pogreznjena v bedo, ljudje niso imeli kaj jesti in lakote so jo reševali le zmagoviti Amerikanci, ki so dajali Japoncem tudi v drugih oblikah izdatno pomoč, da lahko obnove svoje uničeno gospodarstvo.

In Japonci so ameriško podporo morda še razumneje in bolj smotrno znali izkoristiti, kot Adenauerjeva Nemčija v Evropi. Vse to pa je naši javnosti ostalo domala nepoznano, ker je »čudež« neverjetno hitre nemške gospodarske preroditve, ki ga je Erhard uresničil v Evropi, potisnil v ozadje ostale dogodke v svetu. Mi Evropejci smo imeli pred očmi le Nemčijo in prezrli dogajanje v daljni Aziji.

PRVI LADJEDELEC NA SVETU

Kdo se na primer zaveda, da je Japonska z ameriško pomočjo postala največja graditeljica ladij na zemlji, prekašajoč na tem

področju same Združene države, Veliko Britanijo in Nemčijo? Že l. 1956 je zgradila nič manj ko 1 milijon 746 tisoč ton ladjevja. In komu je znano, da je japonska optična industrija tako napredovala, da v nekaterih izdelkih poseka po kakovosti vse ostale države na svetu? Po svoji industrijski moči in naprednosti stoji danes Japonska med svetovnimi velesilami na četrtem ali petem mestu. Kdo med nami to ve? Saj se je v zadnjih 6 letih storilnost japonskega delavca, zaposlenega v kovinarski industriji, tako povečala, da znaša danes proizvodnja jekla še enkrat toliko kot v prejšnjih časih.

In pri tem ne smemo pozabiti, da mora Japonska uvažati 90 odstotkov, to je skoro vse surovine, ki jih potrebuje za svojo industrijo ter eno tretjino hrane, potrebne za preživljanje prebivalstva. Zares naravnost čudežno je, kako se more narod, čigar zemlja nima niti dovolj surovin niti dovolj živeža, povzpeti na četrto ali peto mesto med industrijskimi državami današnje dobe. To je samo plod pridnosti in požrtvovalnosti!

Življenjska raven Japoncev

Kako se je kot nagrada za vse napore in samopremagovanje Japoncev dvignila njihova življenjska raven, naj razodenejo naslednje številke. Vsaka peta japonska družina ima televizijo, vsaka tretja uporablja električni pralni stroj, ljudje se ne hranijo več samo z rižem in ribo, temveč si lahko privoščijo tudi kaj boljšega. Nikjer v azijskih deželah ne živi prebivalstvo tako dobro in udobno kot na Japonskem.

Blaginja se je na Japonskem v zadnjih 12 letih tako dvignila, da so njegovi voditelji zasnovali celo nekaj **Marshalov načrt za podpiranje zaostalih dežel v Aziji**, kar je uspeh ravno v Rimu se nahajajočega načelnika vlade Kišija. Japonska je posodila 50 milijonov dolarjev Filipinom in ravno toliko Indiji; Laosu, državi v Indokini, je brezplačno dobavila sodobni vodovod in ji ustanovila predilnice.

Toda Japonci so gospodarsko še tako močni, da širijo svoj vpliv tudi daleč v neazijsko inozemstvo: tako so v Mehiki dvignili štiri velike tovarne tekstila in več rudnikov, tekstilno tovarno so zgradili v Argentini, ravnokar pa zidajo jeklarne v Braziliji, ki jih bo stala 50 milijonov dolarjev. Ravno tako kot Italijani začenjajo tekmovali z zapadnimi velesilami tudi pri izkoriščanju petrolejskih vrelcev na Srednjem vz-

hodu, v Arabiji in ob Perzijskem zalivu.

DOMISLJAVOST EVROPEJCEV

Japonska postaja sploh resna in nevarna tekmovalka zapadnjakov in tudi Rusov na vseh področjih industrijske dejavnosti. Pri tem pa ni niti malo zanemarila svojega kmetijstva, katero čedalje bolj zalaga s stroji ter ga skuša čimbolj mehanizirati. Posledica je, da so dohodki povprečnega japonskega poljedelca **trikrat višji** kot njegovega kitajskega stanovskega tovariša.

Ves ta gospodarski razmah je Japonska uresničila v 12 letih, ne da bi ji bilo potrebno se posluževati prisilnih sredstev, brez železnega pritiska na prebivalstvo, temveč v **polni demokratični svobodi**, kot je to storil Adenauer v Nemčiji. S tem je Japonska dokazala azijskim narodom, da ni res, kar trde kitajski komunisti, češ da je hiter gospodarski napredek mogoč in izvedljiv samo v **komunistični diktaturi**. Saj se je Japonska s sredstvi demokracije povzpela na višino, za katero jo tudi najnaprednejše dežele lahko zavidajo.

In vendar se najdejo še Evropejci, ki gledajo zviška na vse, kar diši po Aziji: Zlasti ondotne temnopolte nejaponske narode smatrajo za manjvredna, nerazvita ljudstva,

RADIO TRST A

Nedelja, 26. julija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Slovenska zborovska glasba; 18.30 Koncert slovenskih solistov; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Umberto Saba« (Janko Jež); 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Koncert zagrebškega godalnega kvarteta.

Ponedeljek, 27. julija, ob: 18.00 Mozart: Simfonija št. 41 v C-duru K. 551, imenovana Jupiter; 18.30 Vokalni kvintet Zarja; 19.00 Radijska univerza — Janko Košir: Razvoj in pomen gozda; »Visoki gozde«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Charles Gounod: Romeo in Julija, opera v 4 dej., orkester newyorške Metropolitanke Opere. Približno ob 21.15: Opera, avtor in njegova doba; približno ob 21.40: Mala literarna oddaja.

Torek, 28. julija, ob: 18.00 Z začarani police — Zora Kafol: »Kura Kokodajsa«; 18.10 Simfonični koncert orkestra in zbora Dunajske državne Opere; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Iz življenja Indijancev — Vili Hajdnik: »Indijansko žito — kuruza«; 22.00 Umetnost in življenje: »Glasniki evropskega humanizma« (Ruda Jurčec); 22.15 Jugoslovanski skladatelji: Jakov Gotovac.

Sreda, 29. julija, ob: 18.00 Chopin: Koncert št. 1 v e-molu, op. 11 za klavir in orkester; 18.40 Slovenske instrumentalne zasedbe; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 21.00 Minnie, drama v 3 dej. (Massimo Bontempelli - Lelja Reharjeva). Igrajo člani SNG.

Četrtek, 30. julija, ob: 18.00 Koncert pianista Andrzeja Wasovskega; 19.00 Radijska univerza — Boris Mihalič: Iz zgodovine pomorstva: »Pomorske odprave v Arktiko v 19. stoletju«; 21.00 Obletnica tedna — »Usodni julij 1913« (Boris Mihalič). Približno ob 22.00: Iz sodobne književnosti — Mirko Javornik: »Pregled najnovjše francoske književnosti«.

Petek, 31. julija, ob: 18.00 Čajkovski: Simfonija št. 2 v e-molu, op. 17, imenovana Mala Rusija; 18.35 Medjimurske narodne pesmi; 19.00 Iz planinskega dnevnika Rafka Dolharja: »Namesto pepela«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — »Izpopolnitev ladijskih vijakov« (Miran Pavlin); 22.15 Koncert tenorista Mitje Gregorača, pri klavirju Vera Gregoračeva: Samospevi Rimski Korakova, Čajkovskega, Gliera in Rahmaninova.

Sobota, 1. avgusta, ob: 14.45 Poje Jelka Cvetežar ob spremljavi orkestra Franka Russa; 15.00 Debussy: Iberija, iz orkestralnega triptiha »Images«; 18.00 Oddaja za najmlajše — Marko in njegovi prijatelji, pravljica (Drago Petkovšek). Igrajo člani RO; 18.35 Jugoslovanske pesmi in pesli; 19.00 Ko študent na rajžo gre (Mitja Volčič in Drago Stoka); 20.40 Zbor slovenske filharmonije; 21.00 Mesto ponoči — Zadnji bolero (tretja slika), radijska zgodba (Ezio D'Erico - France Zupan). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

26. julija, **nedelja**: 10. pobinkošna, Ana
27. julija, **ponedeljek**: Sergij, Natalija
28. julija, **torek**: Viktor, Nazarij
29. julija, **sreda**: Marta, Urban
30. julija, **četrtek**: Abdon in Senen, Maksima
31. julija, **petek**: Ignacij Lojolski
1. avgusta, **sobota**: Peter

PODRAZENE VOZNJE

Prometno ministrstvo je sklenilo povišati voznine na vlakih. V prvem razredu bodo zrasle za 4 odstotke, v drugem pa za 12. Železniška uprava opravičuje razliko tako: če na bogatejše ljudi, ki se vozijo v prvem razredu, preveč pritismo, se bodo začeli posluževati letal. Zato so vso težo prevalili na običajne potnike.

Razen tega opozarjajo, da je potovanje v Italiji še vedno cenejše kot v drugih državah. Cena za en kilometer znaša v Italiji 4.95 lir, v Veliki Britaniji pa 6.52. Pri tem pozabljajo, da je kupna moč enournega delavčevega zaslužka v Italiji trikrat manjša kot v Angliji in za polovico nižja kot v Franciji ali Nemčiji.

Povišek voznin bo slej ali prej priklical tudi povišek cen življenjskim potrebščinam.

Nixonova pot v Rusijo

Podpredsednik Združenih držav Nixon je včeraj s spremstvom odpotoval v Moskvo, da otvori v sovjetski prestolnici ameriško razstavo. Tja prihaja v trenutku, ko so se odnosi med komunističnim in zapadnim svetom spet očitno poslabšali, saj je zasedanje zunanjih ministrov velesil v Zenevi zašlo na mrtvo točko in je v nevarnosti, da se razbije.

Toda kljub težkemu ozračju stiki med Ameriko in boljševiško Rusijo že dolgo niso bili tako številni in raznolični, kot so zadnje čase. Združene države sta obiskala že dva podpredsednika moskovske vlade, Mikojan in Kozlov, zdaj se je podal Eisenhowerjev namestnik Nixon v Sovjetsko zvezo. Hruščev je sprejel nedavno tega v Kremlju skupino ameriških gospodarstvenikov in zatem guvernerje devetero ameriških zveznih republik, obiske si izmenjujejo tudi umetniki in znanstveniki obeh dežel. Letos si bo ogledalo med počitnicami Rusijo 15 tisoč ameriških potnikov, kar se do zdaj ni še zgodilo.

Sedemletka

Svet ima vtis, da je Hruščevu zelo mnogo do tega, da zboljša odnose z Združenimi državami, zlasti da oživi z njimi izmenjavo blaga. Rusi bi si radi nabavili v Ameriki v prvi vrsti vse sodobne stroje in naprave, ki so jim potrebne, da pospešijo ureditve svoje sedemletke. Kaj z njo nameravajo, je Kozlov v poslovnem govoru Amerikancem s prav brezobzirno odkritostjo povedal:

»Mi zelo spoštujemo«, je dejal, »Združene države kot deželo visokega tehničnega razvoja. Toda tudi Rusija je dosegla velike uspehe. Sklenili smo, kot vam je znano, da vas v bližnji prihodnosti ne le dohitimo, marveč prekosimo ravno tako glede celotne proizvodnje kot glede količine dobrin, katere bomo nudili poedinemu državljanu. Tak je izziv, ki vam ga pošiljajo sovjeti.«

»Ni pooblaščen se pogajati«

Preten bodo Rusi dosegli ameriško blaginjo, se pa bodo morali še precej truditi. Kakšne so razmere v Združenih državah, nam najbolje kaže ondotna stavka pol milijona kovinarjev. Opustili so delo, ker se jim zdi nezadostno, da bi prejeli samo 2000 lir mezde na uro.

Italija protestira na Dunaju

Avstrijski državni tajnik v zunanjem ministrstvu Franc Gschnitzer je v nedeljo obiskal Južno Tirolsko, kjer je imel govor v Schlandersu in med drugim izustil tele besede: »Upravljati moramo sebe sami. Za to je treba mnogo potrpljenja, mnogo žrtev, mnogo trdnosti in odpornosti... Južni Tirolci, nikar ne popuščajte! Tirolska ostane Tirolska.«

Rimsko zunanje ministrstvo je zastran te Gschnitzerjeve izjave protestiralo na Dunaju: Da je član avstrijske vlade mogel tako govoriti, je sicer dokaz, da se v Italiji spoštujejo demokratične svoboščine, vendar iz tega ne sledi, da se prostost govora sme zlorabljati. Nastop dr. Gschnitzerja lahko le slabša dobre sosedne odnose med obema državama, kar ni v namenih italijanske vlade.

Radovedni smo, kaj bo Avstrija odgovorila.

Vendar Amerika bi prejkone kljub temu ugodila sovjetskim željam v gospodarstvu, če bi se mogla sporazumeti s Kremljem v politiki: se pravi zagotoviti resničen in trajen mir med narodi. Izvršiti bi bilo treba zlasti splošno razoroževanje, zakaj današnja atomska tekma žre milijarde in napolnjuje svet s strahom. Ako bi se le v tem vprašanju Amerika in Rusija zedinili, bi se vse ostalo dalo mnogo lažje urediti.

Ko je Nixon odletel v Moskvo, je sicer Eisenhower izjavil, da nima pooblastila se s Hruščevom pogajati. Razložil bo le stališče Amerike. Kljub temu so razgovori, ki jih bo imel Nixon v Kremlju, velikega pomena. Zvedel bo, kaj Hruščev misli in predlaga. Ob povratku v začetku avgusta bo obvestil o vsem Eisenhowerja. Od tega poročila bo skoro gotovo odvisna usoda ženevskega zasedanja in nadaljnji razvoj odnosov med vzhodom in zapadom.

— 0 —

TRGOVINA Z OTROKI

V Združenih državah obstoji posebna organizacija, ki zalaga zakonce brez otrok s posinovljenci in pohčerjenkami. Letno se obrača nanjo nad en milijon takih zakoncev. Prav radi se potegujejo za deco iz Italije, kjer se revne družine in nezakonske matere, zlasti iz južnih pokrajin, proti plačilu odpovedo pravicam do svojih otrok. Prav malo je znano, da odpeljejo tako z letali na stotine italijanskih otrok vsako leto v Ameriko.

Stvar je prišla v javnost pred kratkim, ko so se na rimskem letališču nekateri prodani otroci uprli in začeli bridko jokati, ker niso hoteli odpotovati.

DELO POLICIJE

Prejšnji mesec je imela tržaška policija precej dela. Naložila je 1227 glob in izsledila 24 tatvin, pri čemer jih je uspelo rešiti za 3 in pol milijona ukradenega blaga. V 30 primerih je imela opravka s pijanci in pretepači, petnajstkrat je morala poseči v družinske spore, ker je oče pustil svojce brez denarja, jih pretepal in celo zginil kot kafa z — drugo.

To je le nekaj suhih števil enega meseca, ki pa zgovorno razodevajo socialne razmere v našem mestu in dajejo vpogled v delovanje policije.

Kaj vedo ljudje o „gospodarskem čudežu“ na Japonskem

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki se niti najmanj ne morejo kositi z belo kožci. Danes je to v marsičem še res, toda koliko časa bo to še trajalo? Sile napredka se širijo naglo na vse strani in so prodrle že globoko v Azijo. Kolonialno gospodarstvo belcev je tam za vselej propadlo, ondotni narodi se zdaj z vsemi silami naravnost strastno bore tudi za svojo gospodarsko in kulturno samostojnost.

Ta razvoj je neizogiben in ni je sile na svetu, ki bi ga mogla zavreti. Bliža se postopoma čas, ko bodo vsi azijski narodi postali v vsakem pogledu Evropejcem enakovrni ter zaigrali veliko vlogo v svetovnem dogajanju. To smo napisali, da se bodo tudi naši najpreprostejši bralci zavedali, v kateri dobi živimo in kaj vse nam prinaša prihodnost.

Politični položaj na Siciliji

Borba med demokristjani in od njih odpadlimi kršč. socialisti Silviya Milazza za oblast v deželi še zmerom ni odločena. Kršč. demokraciji, ki se je bila združila z liberalci, monarhisti in fašisti, je najprej uspelo, da je dobila v malo večino glasov predsednika deželne skupščine. Ko je pa šlo za to, da se izvoli načelnik deželne vlade in je bil za to mesto predlagan tudi Milazzo, se je položaj iznenada zasuknil.

Trije monarhisti so se čez noč priključili Milazzu in izjavili, da bodo zanj glasovali. Ker je imel na svoji strani tudi vse levičarske skupine, je število njegovih pristašev zrastle na 45, kar je pomenilo natančno polovico poslancev. Za Milazzovo izvolitev je manjkalo samo še en glas, ki se je zdelo, da si ga bo tudi znal zagotoviti.

Pridobivanje vrtavk

Javnost je bila prepričana, da je Milazzu zmaga zajamčena. Toda tedaj so demokristjani z zavezniki segli po novem sredstvu: na dan volitev kratkomalo niso prišli na sejo, tako da v zbornici ni bilo predpisane

dvetretjinske večine (60 poslancev) in se volitev ni mogla izvršiti. Seja je preložena na prihodnji ponedeljek.

K temu je še prišlo, da sta se dva od trojice monarhistov pod pritiskom svojega rimskega vodstva skesala in spremenila svoje mišljenje. Za Sicilijo je sploh značilno, da ima njen deželni zbor kopico poslancev, ki nenehoma kolebajo zdaj na desno, zdaj na levo. Kar je danes zanje belo, postane jutri črno in tako menjavajo iz dneva v dan svoje mnenje, pridržujoč si seve pravico, da ga pojutrišnjem spet spremene.

Od teh vrtavk je zdaj odvisno, kdo bo sestavil sicilsko vlado. Tekma med Milazzom in nasprotniki obstoji v tem, kdo bo znal pritegniti k sebi tri ali štiri takih vrtavk, v čemer so pa seveda vsi izvežbani mojstri. Sestava vlade je zatorej še negotova. Prav gotovo pa je, da so se katoliške vrste v Italiji razklale, za kar zadene glavna odgovornost Kršč. demokracijo samo, ker ni znala voditi prave politike.

»NAPADALNOST« SLOVENCEV

Misinski poslanec De Micheli Vetturi je vložil pritožbo na ministrskega predsednika in obrambnega ministra, češ da se v goriški in videmski pokrajini preveč širi gospodarski vpliv Slovencev: pokupujejo zemljišča in druge nepremičnine ter s tem **ogražajo varnost države na meji**. Da se to prepreči, naj dobe prefekti naših krajev pravico pregledati vse kupno-prodajne pogodbe ter jih odobriti ali razveljaviti.

Gospod poslanec zahteva torej, naj se naša manjšina stavi izven splošnoveljavnih zakonov in zanj proglasi nekako izjemno stanje. In zakaj ti ukrepi? Ker si Slovenci prilaščajo tujo zemljo! Ko človek to bere, se mu zdi, da sanja. Vsakdo namreč ve in vidi na lastne oči, kako se pri nas dogaja ravno nasprotno. Nikdar v zgodovini Slovencev teh krajev se ni tako velikopotezno in neusmiljeno raznarodovala naša domača zemlja. Vsepovsod rastejo nova naselja tujcev.

In v takih razmerah se najde poslanec pozivajoč rimsko vlado, naj **zaščiti Italijane pred prodirajočimi — Slovenci!** Mož, ki si to upa, ne spada v parlament, ampak v zdravilišče.

Narodno škodljiva obsodba

Pred kratkim je v Novi Gorici bila razprava proti Albertu Metlikovcu, župniku v Sempetru pri Gorici. Obtožen je bil, da ni o veliki noči blagoslovil hiše, v kateri živita le civilno poročena zakonca. S tem naj bi bil povzročil prepir med njima in starši, ki živijo pod isto streho. Pregrešil se je baje proti tistemu členu kazenskega zakonika, ki prepoveduje širjenje verske mržnje in nestrpnosti. Sodišče je duhovnika spoznalo za krivega in ga obsodilo na pet mesecev zapora.

Obsodba je vzbudila v tukajšnji javnosti izredno mučen vtis, kajti g. Metlikovec je naš rojak iz Sosljana in je znan kot pošten, pravičen in izobražen mož ter narodno globoko zaveden Slovenec. Zato si nihče ne more predstavljati, da bi katerokoli njegovo dejanje moglo imeti kake slabe namene. Če ni hotel blagosloviti hiše zakoncev, ki sta v enem najvažnejših trenutkov življenja, kot je poroka, odklonila duhovnika, kar je sicer njuna zaščitená pravica, je le spoštoval njuno prepričanje. Ako pa je zaradi tega nastal spor v hiši, se to duhovnika ne tiče.

Ne glede na to menimo, da take obravnave in obsodbe nikakor ne morejo koristiti ugledu matične države v inozemstvu. Primer Alberta Metlikovca pa je skrajno škodljiv tudi iz naslednjega vzroka. Ob koncu zadnje vojne je po zmagi komunistov v Jugoslaviji nastopil čas, ko so razni duhovniki bežali čez mejo in iskali ugodnejšega življenja v Italiji, prepuščajoč izročene jim vernike njihovim usodi. Albert Metlikovec ni sledil temu zgledu, čeprav je bil italijanski državljan in bi bil zato z lahkoto našel lepo službo v naših krajih. Raje kot bi zapustil svoje vernike, je **prosil za jugoslovansko državljanstvo, samo da ostane med njimi**. Mi smo Metlikovca navajali kot zgled značajnega moža in vzornega slovenskega duhovnika.

Zdaj je pa iznenada padla nanj kazen in bi moral v — ječo, o čemer govore z veliko nevoljo v družinah tukajšnje manjšine. Najosnovnejši čut za pravico in narodne koristi zahtevajo, da prizivno sodišče v Ljubljani čimprej razveljavi krivični pravdorek iz Nove Gordice ter oprostí župnika Metlikovca.

NASA MALO POZNANA OKOLICA

MESTO HALIAETUM

V zalivu Sv. Simona pri Izoli stoje 60 metrov od obale pod vodo starinski pristaniški zidovi. Delno ohranjeni pomol, valolom in druge zidline imajo značilnosti rimskega načina gradnje. Pomol meri 50 m, napis pa 90; veliki pravokotni kamni sestavljajo nad 4 m debele zidove. Stari pristan zavzema približno površino 8.400 kvadratnih metrov. Nedaleč od Izole, v Viližani, pa lahko vidimo v morju še ostanke druge rimske luke.

Razen tega lahko pozorni opazovalec spozna na bregu pri Sv. Simonu tudi ostanke nekdanjih poslopij. Tu so morala biti bivališča, zakaj nedaleč od morja pridejo večkrat na dan različni predmeti, kot so keramični izdelki, mozaiki, obdelani kamni in slično. Starinoslovci Narodnega muzeja iz Ljubljane so mnenja, da je nekoč tam stalo mesto Haliaetum, o katerem stari zgodovinarji pripovedujejo, da se je nahajalo ob istrski obali. Zgradili so ga Rimljani, ko so prodirali iz Ogleja proti Istri, porušili pa Slovenci ob prihodu v svojo novo domovino.

Letošnji maturanti s Trgoveške akademije v Trstu

Tržaškega

Bolniško zavarovanje kmetovalcev

(Dne 31. julija zapade rok za prijavo)

Dne 1. julija je dobil veljavo, kot smo že poročali, odlok generalnega komisarja dr. Palamare, s katerim je bila na Tržaškem ozemlju ustanovljena kmečka bolniška blagajna. Z nekaterimi spremembami, o katerih bomo pisali v eni prihodnjih števil, je bil torej na naše ozemlje raztegnjen italijanski zakon z dne 22. novembra 1954, ki določa obvezno zavarovanje vseh neposrednih obdelovalcev zemlje.

Kdo se mora zavarovati

Prvi člen zakona predpisuje, da se **morajo** vpisati v bolniško blagajno vsi neposredni obdelovalci zemlje, se pravi vse tiste osebe s člani svojih družin, ki običajno obdelujejo zemljo ali negujejo živino, če za opravljanje tega dela potrebujejo najmanj 30 dni na leto in če vsaj polovica delovne sile izhaja iz njihove družine.

Do vpisa v kmečko bolniško blagajno nimajo pravice le tiste osebe, ki ne obdelujejo toliko zemlje, oziroma nimajo toliko živine, da bi pri teh delih bili zaposleni najmanj 30 dni letno. Do vpisa nadalje nimajo pravice osebe, ki so že drugod zavarovane. V pojasnilo navajamo, da ima pravico do zavarovanja družina, ki ima n. pr. 2 kravi (34 delovnih dni) ali 1 ha orne zemlje (45 delovnih dni) ali 1.000 kv. m vrta (30 delovnih dni) itd.

Kaj potrebuješ za vpis v sezname

Vse kmetovalce najprej opozarjamo, da se vpisovanje v kmečko bolniško blagajno **zaključuje v petek, 31. julija**. Do tega dne morajo vsi družinski poglavarji vložiti na posebnem obrazcu prošnjo za vpis v sezname zavarovancev. Poleg prošnje morajo predložiti družinski list (v dveh izvodih), ki ga dobe na županstvih (listina naj bo sestavljena na obrazcih, ki veljajo za družinske doklade — assegni famigliari —).

Ker morajo v prošnji navesti natančno površino posestva, ki ga obdelujejo, priporočamo, naj prošnji dodajo posestni list (foglio di possesso), ki ga dobe na katastrskem uradu.

Prošnjo lahko vložijo na občini ali na Uradu za združene kmetijske prispevke (Ufficio contributi unificati) v Trstu ul. Duca D'Aosta 12 **ali pa, in to je najboljše, pri kmetijskih organizacijah** (Kmečka zveza — Zveza malih posestnikov, Trst, ul. Geppa 9).

Kaj bo z zamudniki

Kmetovalci, ki do 31. julija ne izpolnijo prijave, se kaznujejo z globo ter izgube pravico do zavarovanja. Sezname zavarovancev sestavlja Urad za združene kmetijske prispevke v Trstu, vendar jih bo zatem še pregledala posebna občinska komisija. Kdor bo iz seznamov izključen, lahko vloži priziv na pokrajinskega komisarja bolniške blagajne, in sicer v roku 20 dni, potem ko je bil seznam objavljen na občinski oglasni deski. Da se izognejo nevšečnostim, naj kmetovalci vložijo prošnjo vsekakor do konca meseca.

Koliko bo treba plačevati

Kmetovalci, vpisani v bolniško blagajno, bodo morali vsako leto plačevati naslednje prispevke: 750 lir za vsakega zavarovanega člana družine ter verjetno 12 lir za vsak delovni dan. Štiričlanska družina, ki ima na primer 3 krave in en ha orne zemlje, bo plačala 3 tisoč lir prispevka za družinske člane (4 x 750 = 3.000) ter okrog 1.330 za 111 delovnih dni (3 krave 51 delovnih dni, en ha 45 delovnih dni, skupno 96 dni, katerim je treba prišteti še 15% poviška — okrog 15 dni —). Družina bo torej morala prispevati v sklad blagajne približno 4.330 lir letno.

Volitve predsednika in odbora

Blagajno bo verjetno do druge polovice prihodnjega leta vodil komisar, ki je že imenovan (dr. Gardo). Sele zatem bodo družinski glavarji svobodno **izvolili** predsednika ter 10-članski odbor blagajne. Volilno pravico imajo družinski poglavarji, vpisani v seznam zavarovancev. Družinski poglavar lahko pooblasti, naj zanj glasuje eden izmed zavarovanih članov družine ali kakšen drug družinski poglavar. Nihče pa ne sme imeti več kot dve pooblastili.

Ponovno priporočamo kmetovalcem, naj najkasneje do 31. t. m. vložijo prijavo ter si pravočasno priskrbijo vse potrebne listine. Pri družinskem listu naj zlasti pazi, da so vanj vpisani **vsii** člani družine, ki imajo pravico do zavarovanja.

MSGR. MATIJA SKABAR BISEROMASNIK

V nedeljo je bil v Barkovljah velik praznik. Ta dan je namreč obhajal 60-letnico mašništva znani tržaški slovenski duhovnik in barkovljanski rojak g. Matija Skabar. V lepo okrašeni barkovljanski cerkvi je slavljene daroval ob 10. uri sv. mašo, katere so se udeležili številni slavljencevi prijatelji in znanci ter izredno število Barkovljanov. Biseromašniku na čast je z izbranimi besedami spregovoril domači kaplan Vidmar, ki je g. Skabarja označil kot moža kremenitega značaja in trdnih krščanskih načel. Latinsko peto mašo je odlično izvajal domači cerkveni zbor.

Msgr. Skabar je pel novo mašo v Barkovljah leta 1899. Zatem je bil 30 let katehet na Ciril-Methodovi šoli pri Sv. Jakobu, kjer je pomagal vzgojiti nepregledno vrsto tržaških Slovencev. Udejstvoval se je obenem v prosvetnem življenju ter vodil pevske zборе v Sv. Križu, pri Sv. Jakobu ter v Marijinem domu v Trstu. Ves čas je obenem pomagal v dušnem pastirstvu pri mnogih slovenskih župnijah na Tržaškem. Tržaški Slovenci ga poznajo kot moža šegavega, a obenem plemenitega značaja, ki tudi v najbolj resnih trenutkih življenja zna najti besedo tolažbe in upanja.

Ob častitljivi obletnici mu želimo, da bi ga Bog še dolgo let ohranil zdravega in mladostnega, kakršen je bil na dan biserne maše. Obenem mu iskreno čestitamo,

ker so ga pred kratkim najvišja cerkvena oblastva imenovala za monsignorja.

Tem željam in čestitkam se pridružuje Novi list!

Lonjer:

ZEMLJIŠČA NA HUDEM LETU SPET ZASEŽENA

Kot strela z vedrega neba je med kmetovalce iz Lonjerja in Padrič v ponedeljek udarila vest, da so vojaška oblastva preklicala svoj odlok z dne 26. junija t. l., s katerim so od vojske zasedena zemljišča na Hudem letu vrnila zakonitim lastnikom. Prizadeti kmetje so namreč prejeli pisma, kjer jih oblastva obveščajo, da se zasedba zemljišč podaljša do konca tega leta.

Naši ljudje sploh ne morejo razumeti, čemu je bil izdan nov ukrep, in so upravičeno razžaljeni ter ogorčeni. Splošno je namreč znano, da vojaštvo teh zemljišč sploh ne uporablja, temveč da se na takojšnjem igrišču za golf tu pa tam prikažejo le redki petični Tržačani, se pravi zasebniki. Vsiljuje se zato vprašanje, ali niso morda ravno ti gospodje izsilili novi ukrep vojaških oblastev.

Zakoniti lastniki zemljišč na Hudem letu imajo vsekakor pravico zvedeti, zakaj je bila zasedba podaljšana do konca leta. Dokler jim ne pojasnijo vzrokov, si bodo lahko mislili, da je oblastvu bolj pri srcu zabava petične gospode iz Trsta kot koristi kmetovalcev in njihovih družin.

Beneška Slovenija

IZ TAJPANE

Kmetijsko nadzorništvo iz Vidma priredi v kratkem v dveh vaseh naše občine več predavanj, na katerih bodo med drugim skušali ljudi prepričati, naj ne prodajajo preveč sena. Dogodilo se je namreč, da so samo v Plestiščih in Prosnidu prodali letos več kot 15 tisoč stotov sena. Namesto da bi ljudje redili več živine, oddajajo seno, kar je seveda občutna škoda za naše kraje.

REZIJA

Vas Korita, ki se nahaja pod Kaninom, je bila brez dvoma ena izmed najbolj zapuščenih v naši občini. Saj ni imela niti ceste in so ljudje morali vse, kar so nakupili drugje, znositi domov na hrbtih. Sedaj so dokončali cesto, ki veže Korita s Stolbico in ki je dolga okoli 6 kilometrov.

DVE SMRTNI NESREČI

V čedadsko bolnico so prejšnji teden pripeljali 52-letnega Ivana Kjabaja iz Zamira. Ubogi mož je padel z motornim kolesom, ko se je vračal z dela. Verjetno je zgubil ravnotežje in zavozil s ceste. Našli so ga okoli treh zjutraj. Zdravniki mu niso mogli nič pomagati, ker si je zlomil prsni koš in je bil hudo ranjen na več drugih mestih; kmalu je izdihnil.

V Ramandolju so pa pretekli teden našli na domačem polju truplo 46-letne Marcelline Petris. Sprva so mislili, da gre za zločin, komisija pa je dognala, da je žena padla tako nesrečno, da se je ubila.

UCJA

Upamo, da bodo naše žene, predvsem pa naša dekleta kmalu lahko doma kar precej zaslužile. Industrialec Blasutto iz Sv. Ivana ob Nadiži bo namreč pošiljal v našo vas

SESTANEK POKRAJINSKIH PREDSTAVNIKOV

V soboto so se na Goriškem gradu sestali pod predsedstvom odv. Culota, tržaškega župana dr. Franzila in Di Maniga, predsednika trgovinske zbornice iz Vidma, najvišji predstavniki vseh treh pokrajin bodoče dežele Furlanije-Julijske-krajine, da bi sklepali o raznih ukrepih, ki od blizu zadevajo gospodarske koristi goriške, tržaške in videmske pokrajine.

Goričani so predlagali, da bi se v naši pokrajini izvršila naslednja dela:

Namakanje Goriško-krminskega polja, gradnja avtomobilske ceste Palmanova-Gorica-Ljubljana, rešitev vprašanja neizkoriščene lastnine Gil-a in vojske.

Najvažnejši predlogi tržaških zastopnikov pa so naslednji: Avtomobilska cesta Videm-Trbiž, obnovitev dvojnega tira na železnici Trst-Benetke in Videm-Trbiž, preureditev podjetij CRDA, SAFOG in ILVA, izpopolnitev pristaniških naprav v Trstu, Tržiču in Porto Nogarju ter povečanje krožnega sklada za Trst, Gorico in Videm.

Zastopniki Vidma pa so med drugim predlagali: dograditev železnice Portogruar-Videm, izboljšanje plovne proge Litoranea Veneta, gradnja ceste Marano-Videm in gradnja civilne bolnišnice ter kanalizacija v Pordenonu.

Večina zgoraj navedenih del, zlasti popravila in obnovitev cest in železnic ter

Kanalška dolina

stolice, da bi jih dekleta dokončala, se pravi opletla s slamo. Stolice so namenjene za izvoz v Ameriko. Za vsako stolico bodo plačevali okoli 250 lir. Če pomislimo, da lahko splete vsaka oseba, ki je že nekoliko priučena delu, 4 do 5 stolic dnevno, se nam obeta kar lep zaslužek. Zelimo, da bi z delom čimprej začeli in da bi trajalo čim več časa.

IZ PODBONESCA

V ponedeljek se je v naši vasi pripetila huda nesreča: Lojzetu Guionu se je splasil konj, ki je vlekel voz sena. Guion je padel z voza in se močno potolkel, nato je pa še voz šel preko njega. Ponesrečenca so prepeljali v čedadsko bolnico, kjer pa je po nekaj dneh umrl. Pokojniku naj sveti večna luč!

IZ OVCJE VESI

Čez kakšen mesec bo stekla iz naše vasi žičnica na Sv. Višarje. Odhodna postaja bo blizu železniške postaje, pripeljala pa te bo do vrha Sv. Višarij. Vožnja bo trajala nekaj manj kot deset minut. Višarie bodo kot turistična točka na ta način gotovo pridobile na privlačnosti, izgubile pa brez dvoma kot starodavna božja pot.

Na vrhu bodo sezidali tudi sodoben hotel, ki bo gotovo privabil marsikakega gosta, saj bo prišel na ta prelep vrh na zelo lahek način in tako ne bo znal ceniti vse lepote, kot tisti, ki pride na Višarje po večurni naporni hoji.

Nova žičnica pa bo z druge strani pripomogla marsikomu, bodisi staremu ali bolnemu, ki bi sicer peš ne mogel več na tako pot, da bo še enkrat pomolil k višarski Kraljici in se tudi naužil lepote tega goriškega kraja.

pristaniških naprav, naj bi se izvršila z državnim posojilom.

Prihodnji skupni sestanek bo organizirala videmska pokrajina. Na njem bodo proučili še ostala važnejša gospodarska vprašanja posameznih pokrajin.

POMETANJE ULIC V GORICI

Pred dnevi smo slučajno slišali neko gospodinjjo, ko se je pritoževala, češ da ulice Donizetti nikoli nihče ne pometa. Povprašali smo tudi druge ljudi, ki so nam povedali, da le redkokdaj to ulico obiše kak občinski pometač. Ulica je sicer kratka, saj ne meri več kot 200 metrov, je pa zelo prometna, ker je na njej kar 6 ali 7 trgovskih in industrijskih podjetij. Ulica je precej umazana, ker je ob straneh zasajena z lipami, tako da je vedno polna ali suhih cvetov ali listov. Ker mislimo, da prebivalci ulice pravtako plačujejo davke kot drugi, smo mnenja, da imajo pravico in občina dolžnost, da vsako toliko poskrbi za čistočo in pošlje tja kakega pometača!

SOLKANSKO POLJE — LIVADA

V Novem listu večkrat beremo pritožbe iz goriških predmestij, pa tudi z Oslavja, Pevme in od drugod, o zanemarjenosti cest, zdravstvenih napeljav, odtokov in prevoznih sredstev. Da bi mi s Solkanskega polja, ki ni, kot bi kdo mislil, sama njiva, ampak je že gosto naselje, sanjali o kakem avtobusu, Bog ne daj! Naše ceste, pravzaprav poljska pota, se ne morejo meriti niti z onimi v Štmarju. Če cesta, ki pelje s Katarinija mimo uršulinskega samostana na Livado, je za mesto prava sramota. Poleti je sam prah, v dežju pa rečna struga. Pozimi, ko hodi na stotine otrok v samostansko šolo, morajo gaziti brozgo.

Ta teden so stanovalci mestnega okraja na Livadi podpisavali posebno prošnjo, naslovljeno na župana, naj bi se že enkrat pobrigali tudi za to cesto in jo asfaltirali. Upamo, da bodo podpisi davkoplačevalcev vsaj toliko zalegli, da pridemo do kakih obljub.

GORISKA POSTAJA

Predlogov za ureditev in olepšanje goriške južne postaje je bilo predloženih že več. Obnova je potrebna, saj ima poslopje še vedno isto lice kot pred pol stoletjem. Zvišali bodo stavbo za eno nadstropje, preuredili tudi pročelje in vhodno vežo. Dodali bodo obenem en tir.

Poprave so nujno potrebne, zlasti ker se obmejni blagovni promet stalno veča. Ko bo otvorjena še zveza Gorica - Šempeter, kar se bo baje kmalu zgodilo, bo narastel tudi osebni promet.

RAZSTAVA STAREGA DENARJA

Prejšnji teden so v zgodovinskem in umetnostnem muzeju na Gradu otvorili razstavo starega denarja. Zbirka obsega 3625 kovancev, od katerih je večina še iz rimske dobe. Razstava je pregledno in okusno urejena ter zelo zanimiva. Kovanci so last znanega goriškega numizmatika dr. Seculina.

Iz Goriške

POPOLDNE ZAPRTE TRGOVINE

Zveza trgovcev goriške Pokrajine sporoča, da bodo trgovine, ki jih spodaj navajamo, julija in avgusta vsako popoldne, razen sobot in dnevov pred prazniki, zaprte:

Alberto Bastiani — Ulica D'Annunzio 4; Giusto Boschin — Raštel 41; Bruna Boscarol, por. Fabris — Korzo Italija 26; Ciril Budihna — Ulica Veniero 6; Oreste Celso — Ulica Mameli 6; Stefano Cigoj — Raštel 21; Piero Godina — Ulica Cappuccini 2; Demetrio Mian — Podturen 7; Giuseppe Masina — Ulica Duca d'Aosta 52; Diodata Mikluš — Pevma 17; Giovanni Morassi — Trg sv. Antona 1; Nicolò Ristits — Ulica Duca d'Aosta 76; Marija Sinigoj vd. Cigoj — Ulica delle Monache 17; Tommasi et Verbi — Ulica Garibaldi 20; Giovanni Uršič — Ulica Vittorio Veneto 77; Armando Vida — Ulica Colobini; Luigi Vecchi — Raštel 14.

SMRT NA BLOKU

V soboto je na obmejnem prehodu pri Števerjanu izdihnil 71-letni Ivan Štekar iz Kojškega. Ker mu je bilo slabo, so poklicali zeleni križ, toda ko je avto z zdravnikom prišel na mesto, je bil mož že mrtev, kajti zadela ga je srčna kap.

Pokojniku naj sveti večna luč!

Dr. Mihael Toroš - zlatomašnik

Dne 20. julija je praznoval 50-letnico mašništva apostolski administrator v Novi Gorici msgr. dr. Mihael Toroš. Slavljenec, ki bo 12. avgusta obhajal tudi 75-letnico rojstva, je doma iz Medane v goriških Brdih. Potem ko je več kot četrto stoletje predaval cerkveno pravo v goriškem bogoslovju, ga je sv. stolica leta 1947 imenovala za apostolskega administratorja puljsko-poreške škofije. Leto zatem pa je bil imenovan za apostolskega administratorja jugoslovanskega dela goriške nadškofije, kamor se je leta 1950 za stalno preselil, potem ko je bil zapustil Poreč. Pred 4 leti pa je postal še apostolski administrator slovenskega dela tržaško-koprske škofije.

Dr. Toroš je zasedel važno in izredno odgovorno mesto v letih, ki so v slovenski zgodovini bila gotovo najbolj kočljiva tako za Cerkev kot za naš narod.

Velika zasluga msgr. Toroša je prav v tem, da je v tedanji razburkani dobi znal razvozlati marsikatero skoraj nerazrešljivo vprašanje, ne da bi pri tem bili oškodovani ugled in koristi Cerkve. Njegova zasluga je, da obstaja v Vipavi malo semenišče, kjer se vzgajajo bodoči dušni pastirji, ter da se v Sloveniji tiska edini verski list — Družina.

Apostolskemu administratorju ob častiljivi obletnici iskreno čestitamo in mu želimo, naj ga Bog, kateremu je vse življenje zvesto služil, ohrani še mnoga leta med ljudstvom Vipavske, naših gorã in Krasa, da bi lahko do kraja izpolnil Kristusovo poslanstvo: vzgajati ljudi v ljubezni do Boga in do bližnjega.

Slavljenec je pomembno obletnico praznoval na Mirenskem Gradu, kjer je v ponedeljek daroval tiho sv. mašo. V isti cerkvi je dan prej pel novo mašo mirenski rojak Ivan Stanta, lazarist.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovinci in pustolovščina

Ko hodimo v teh vročih dneh po tržaških ulicah, imamo skoro vsak dan priložnost srečati kake nenavadno oblečene ljudi, ki so s prav tako nenavadnimi avtomobili na pustolovskem počitniškem potovanju na sever ali jug, na vzhod ali na zahod. Trije francoski študentje so si kupili za majhen denar prastar avtomobil, ki že zato vzbuja pozornost, povrh pa so ga še poslikali z vsakovrstnimi napisi in zemljevidi ter se odpravili z njim na pot preko Italije, Balkana in Prednjega vzhoda v Indijo in še naprej. Najbrž sami ne vedo, kje bo konec njihove poti, in to jih tudi ne zanima. Uživajo ob doživljanju novih krajev in ljudi, ne pa ob misli na prevožene kilometre. Na strehi avtomobila imajo visoko nakopičene šotore, odeje in ponve. Nekateri se jim posmehujejo, ko se vrstijo pri vrtenju, s katerim hočejo pognati na trgu Oberdan motor svojega muzejskega avtomobila. Jaz jih pa zavidam.

Mlad Danec je prikloplil svojemu mnogo modernejšemu avtomobilu pravo »weekend« hišico na kolesih, v kateri pokojno spita dva otroka, medtem ko si starša ogledujeta mesto.

Skupina mladih Nemcev, najbrž so študentje, se je odpravila na potovanje po sončnem jugu z dvema miniaturinima avtomobilčkoma, čez katera bi človek skoro lahko stopil.

Neki Anglež bo na konju prejezdil vso pot preko Balkana in Perzije ter Indije. Rad bi v Novo Zelandijo in se tam naselil.

Dve mladi ameriški Črnki sta z »avto-stopom« pripotovali tudi v naše mesto in se srečni sprhajata po ulicah. Beli zobje se jima bleščijo iz temnih obrazov in z veselim nasmehom odgovarjata radovednim pogledom Tržačanov.

In koliko takih simpatičnih pustolovcev ima človek še priložnost srečati v našem mestu. Naveličali so se enoličnega življenja in se podali na veliko pustolovščino.

SLOVENCIS SO ZELO RESNI LJUDJE

Pri tem mi je prišlo na misel, da smo Slovenci zelo, zelo resni ljudje. Za naše pojmovanje so ti mladi in stari pustolovci, ki na svoji poti bogve odkod in bogve kam za hip počijejo v našem mestu in posnamejo nekaj fotografij, skoro norci. Ne gre nam v glavo, kako se morejo odločiti za tako prismojeno, fantastično, nekoristno potepanje po svetu. Kaj imajo od tega? Samo čas zapravljajo in denar, če ga sploh imajo. A bogvekaj ga menda nimajo, kot se zdi. Naš Slovenec zmajuje z glavo, ko jih gleda.

Mauriac brani De Gaulla

V Franciji se je vnela živahna polemika med pisateljem Françoisom Mauriacom, Nobelovim nagrajencem, in levičarskim časnikarjem Claudom Bourdetom. Preparata se zaradi tega, ker je očital Bourdet Mauriacu v listu France Observateur, da je izdal socialistično demokracijo, h kateri je prej idejno pripadal, sodeč po njegovih zapiskih v listu Express. Zapadel da je De Gaullovemu mitu. Ne obsoja več mučenj francoske policije in naivno verjame, da se bo De Gaulle lahko upiral totalitarnim in šovinističnim silam, ki nočejo pogajanj z alžirskimi uporniki.

Mauriac mu je odgovoril v Expressu s svojo navadno silovitostjo in sarkazmom, češ da ima Bourdet privide. V resnici da je bil De Gaulle po udaru v Alžiru edina rešitev za Francijo in tudi, če je obdan z ljudmi, ki bi jih morda lahko imenovali »fašiste«, v njem ni nič tiranskega. De Gaulla je poslala božja previdnost in zato ga je treba podprati, ne pa mu metati polena pod noge. Glede mučenj pravi Mauriac, da jih obsoja z vso silo svojega duha, a v sedanjih razmerah je to neizogibno zlo kot posledica gverile v Alžiriji in slepega terorizma muslimanov. Predvsem pa Mauriac sprašuje Bourdeta, kakšno izbiro ima v mislih namesto De Gaulla, in se ironično norčuje iz avtonomnega socialističnega gibanja, h kateremu se prištevata Bourdet.

V zadnji številki tednika »France Observateur« Bourdet spet odgovarja Mauriacu in mu očita, da se je prehitro vdal v razmere; med vrsticami ga obtožuje celo oportunitizma.

Pač nima več smisla za romantiko življenja, nespособen je postal, da bi se razvil, se izluščil iz skrbi in miselnosti vsakdanjega pustega življenja in odprl svojo notranjost romantičnemu razpoloženju, ki ga prinašajo poletni vetrovi z daljnih morij in iz afriških puščav. Postal je pust in bolj nergav kot dejansko stvar in preračunljiv. Do pustolovcev čuti mržnjo, obenem pa jih zavida.

Značilno je, da Slovenci nimamo lastne pustolovske književnosti in skoro tudi ne potopisne. Na tisoče in tisoče Slovencev je v zadnjih petnajstih letih usoda pogнала po svetu, prišli so do džungel v severni Avstraliji, na Ognjeno zemljo, med Indijance, ki žive še skoro v kameni dobi, v tujsko legijo in v osrčje Afrike, a nihče ni občutil svojega doživljanja eksotičnih krajev kot velike, osrečujoče ali tragične pustolovščine. Vsakdo je srečaval tuje ljudi in kraje z mrzlim, neprizadetim srcem. Njihova usoda ali lepota ga ni zanimala.

Ne vem, kaj je temu krivo. Morda se izraža v tem naša notranja nesproščenoost, ali pa je to posledica naše tragične narodne usode, ki nas je naučila ceniti samo tisto, kar je koristno, ne pa tudi tisto, kar je sladko. Nekdanji Slovenci so imeli več veselja do pustolovščine, celo taka resna človeka, kot sta bila Baraga in Knoblahar.

Ondan mi je nekdo rekel: »Sam nase sem jezen zaradi svoje večne resnosti. Nikoli se ne morem razživet.« Meni pa se je zasmilil.

Če bi bil profesor, bi razložil dijakom pred počitnicami pomen pustolovščine kot metafizičnega, psihološkega in biološkega doživljanja, nato pa bi jim svetoval, naj se odpravijo na dolgo, dolgo potovanje, na katerem bodo vzljubili tuje ljudi in narode in začutili svoje človeško bratstvo z njimi, hkrati pa bi osvobodili sebe iz lupine shem, v katere jih je vklepala vsakdanjost.

A. B.

PADRE AGOSTINO GEMELLI

V Milanu je umrl ustanovitelj in rektor tamkajšnje Katoliške univerze p. Agostino Gemelli, star 81 let. Bil je ena največjih osebnosti italijanskega katolicizma v tem stoletju. V mladosti pa je bil socialist in ateist.

Rodil se je v Milanu iz bogate trgovske družine, kjer se je navzel proticerkvenega mišljenja. Se kot visokošolec je ustanovil tednik La Plebe, v katerem je širil socialno misel med proletariat. Po odlično prestopnih zdravniških izpitih na univerzi v Pavii je služboval v milanski vojaški bolnišnici.

Njegov nemirni in resnice iskajoči duh je teden prišel v stik z Ludovikom Necchijem, borbenim predstavnikom katoliške ideje. Nanj je vplival tudi učeni frančiškan Mazzotti in pa odvetnik Pini. Ta je pripravil Gemellija, da je prvič prejel zakramente. Se isto jesen je mladi in že znani zdravnik potrkal na vrata frančiškanskega samostana v Rezzatu. Po noviciatu in posvečenju je Gemelli potoval po Evropi in izpopolnjeval znanje zlasti v biologiji. Objavil je tudi dosti novih znanstvenih odkritij.

Obenem ga je vleklo na modroslovno in socialno področje. Ustanovil je obzornik Rivista di filosofia neoclassica, v katerem je proti pozitivizmu in idealizmu Benedetta Croceja zagovarjal neotomizem.

KATOLISKO VSEUCILISCE V MILANU

Pred prvo svetovno vojno je ustanovil razširjeno revijo Vita e pensiero, s katero je utiral pot krščanski socialni miselnosti. Med tedanjo vojno je prišel kot stotnik zdravnik na fronto in spoznal tudi naše kraje.

Po končanih sovražnostih je skupno s katoliškim sociologom in filozofom Toniolom in msgr. Olgiatjem zasnoval načrt o katoliškem vseučilišču, ki ga je treba ustanoviti v Italiji. In res je začelo delovati že leta 1921 ter je pod Gemellijevim vodstvom postalo močno kulturno žarišče in eno največjih evropskih univerz.

Ugled Gemellija znanstvenika se je razširil. Postal je predsednik Papeške akademije znanosti, častni doktor raznih univerz, predsednik Prosvetnega sveta v ministrstvu za uk in bogočastje. Nosil je

„Slehernik“ na Repentabru

V nedeljo popoldne je priredil Slovenski oder na Repentabru pred cerkvijo Hoffmannsthalovo igro Slehernik. Predstava je pritegnila precejšnje število gledalcev iz mesta, pa tudi iz kraških vasi in z Gorškega. V glavnih vlogah so igrali Drago Stoka (Slehernik), Marija Bobek (Ljubica) in Stana Oficija (Mati). Vsi trije, enako pa tudi vsi drugi igralci, so se potrudili in svojo nalogo prav dostojno rešili. Režiral je prof. Jože Peterlin, česar bi skoro ne bilo treba pripomniti, ker so prireditve na Repentabru že od vsega začetka neločljivo povezane z njegovim imenom in v veliki meri sad njegovega truda in pobude.

Igralci in režiser so bili deležni živega priznanja gledalcev.

Uprizoritve je bila hkrati tudi prva jubilejna predstava na Repentabru. Pred desetimi leti so namreč igrali na prostoru ob repentaborski cerkvi prvo igro na prostem. Pobuda je takoj vžgala in zdaj so prišle te vsakoletne igre na najlepšem kraju na Tržaškem, katerega ime je simbolno povezano tako s preteklo kot sedanjo slovensko zgodovino, že v tradicijo.

KNJIGI O ISTRI

Založba Cappelli je izdala knjigo Il volto dell'Istria attraverso i secoli (Obraz Istre v stoletjih). Napisala jo je Tržačanka Lina Galli. V njej podaja v podobi in besedi zgodovinski razvoj Istre od prazgodovinskih do časov po zadnji vojni. Pregled nima znanstvene podlage, niti ne takega namena, pač pa v živahni in čustveni obliki riše prizore iz posameznih dob. Predvsem pa zasleduje namen, prikazati italijanstvo na njegovi najbolj vzhodni meji.

Drugi je zvezek Francesca Semija Istria mia. V njem beremo odlomek v vezani in nevezani besedi o Istri v preteklosti in sedanjosti. Pisatelj podarja v prvi vrsti delež Benetk pri kulturni zgradnji romanstva v istrskih mestih. Ponekod pa izvevni bridka žalost nad sedanjim položajem in upanje za prihodnost. V črtici: P. Nazario opozarja Semi na delež msgr. Santina pri utrjevanju italijanske kulture v deželi. Obe deli imata za cilj okrepite misel na italijanstvo Istre, ki je baže v nevarnosti, da zamre.

vs a mogoča odlikovanja, ki si jih pa ni nikoli pripel na svojo ponižno meniško haljo.

Od leta 1940 je z junaško potrpežljivostjo prenašal ohromelost, katera ga je zadela po avtomobilski nezgodi. Čeprav se je mogel premikati le na vozčku, njegov duh ni miroval. Snoval e tudi ponoči, zakaj Gemelli zadnja leta ni mogel več spati. Po dolgi bolezni je smrt strla borno telo, v katerem je bival eden najmočnejših duhov naše dobe.

»PUSTI ALI PODVOJII«

Danes teden se je po televiziji zadnjikrat predstavil Mike Bongiorno s sporedom Pusti ali podvoji. Ta točka oddaj se je začela 26. novembra 1955. Spočetka je zbudila velikansko zanimanje po vsaj Italiji. Obogatila je tudi okrog 86 tekmovalcev vseh stanov s po pet milijoni lir. Polagoma pa se je navdušenje poleglo, zlasti ko se je začelo šušljati, da so nekateri nastopajočih že prej zvedeli za vprašanja. Pri četrtkovni oddaji je odgovarjala mlada Napolitanka in bila je zadnja, ki je zaslužila pet milijonov v enem večeru. Pri predstavi, ki ni bila nič posebnega, so bili navzoči vsi prejšnji nagrajenci. Ob koncu se je Bongiorno precej žalostno in slovesno poslovil od občinstva poudarjajoč, da e s tem konec ene izmed oddaj, ki označujejo raven kulture v Italiji. Kako je to mislil, ni razložil.

***

• Ugledni slovenski slikar Božidar Jakac je obhjal te dni 60-letnico rojstva. Jakac je rektor Akademije za likovno umetnost v Ljubljani in je bil v povojnem času deležen že precejšnjih časti. Znan je njegova predvojna knjiga Odmevi rdeče zemlje, ki jo je napisal skupno z Jarcem.

• Umrl je svetovnoznan norveški pisatelj Johan Bojer. Nekaj njegovih knjig, n. pr. Izseljenci, je prevedenih tudi v slovenščino in so se močno prikupile slovenskim bralcem. V njih opisuje življenje ribičev in kmetov na severu v Troadheimski pokrajini.

• Roman znane italijanske pisateljice Else Morante Arturov otok (Isola di Arturo) je izšel te dni v angleškem prevodu pri založbi Collins v Londonu.

ZIVINOREJA V DRZAVAH EST

Kot je znano, tvori šest zapadnoevropskih držav tako imenovano Evropsko skupno tržišče (EST). Tu objavljamo število ton mašla in mleka ter število goved in prašičev, ki ga ima letno posamezna država-članica:

Mleko:

Italija	8,390.000 ton
Francija	18.200.000 ton
Zap. Nemčija	17.297.000 ton
Nizozemska	5.807.000 ton
Belgija	3.473.000 ton

Maslo:

Italija	52.000 ton
Zap. Nemčija	268.000 ton
Francija	236.000 ton
Belgija	73.000 ton
Nizozemska	67.000 ton
Luksemburg	4.000 ton

Goveda:

Italija	8,794.000 glav
Francija	17,013.000 glav
Zap. Nemčija	11,568.000 glav
Nizozemska	2,954.000 glav
Belgija	2,328.000 glav
Luksemburg	132.000 glav

Prašiči:

Italija	4,022.000 glav
Zap. Nemčija	13,710.000 glav
Francija	7,462.000 glav
Nizozemska	2,035.000 glav
Belgija	1,339.000 glav
Luksemburg	96.000 glav

Zgornji podatki so povprečni in veljajo za l. 1952-1955.

REKORDNA KRAVA

King-View Francy Allegra, to je častitljivo ime krave frizijsko-holštanske pasme, ki je v 9. letu dala v 365 dneh kar 17.579 kg mleka s 563 kg maščobe. Če izračunamo srednjo dnevno molžo, dobimo 48 kg mleka s 1,5 kg maščobe na dan. Krava živi seveda v Združenih državah, a ni povedano, koliko in kakšne krme dobi vsak dan. Prav gotovo se ne zadovolji samo s kraško pašo. — Krava se pač pri gobcu molze.

GOSPODARSTVO**Kaj nam obeta kmetijsko preizkuševanje v bližnji bodočnosti**

V našem listu smo že poročali o mednarodnem zborovanju kmetijskih strokovnjakov, ki je bilo maja v Rimu. Na zborovanju je bilo zastopanih 46 držav z nad 500 udeleženci, poročil iz raznih kmetijskih strok pa je bilo nad 130. Sedaj so izšla v posebni knjigi, ki obsega nad 1000 strani in ki stane 6.000 lir. Iz poročil je razvidno, da po vsem svetu delajo najrazličnejše poizkuse, katerih končni cilj je čimbolj dvigniti proizvodnjo, a pri tem uporabiti čim manj časa in stroškov. Tu navajamo le nekaj poskusov:

Gnojila

Tu delajo poskuse predvsem glede na gnojenje listom. Zdi se, da ni daleč čas, ko ne bomo več gnojili zemlje, marveč gnojila raztopili v vodi in z raztopino poskropili liste rastline. Cvetličarji že uporabljajo ta način gnojenja, sedaj pa poizkušajo tako gnojiti tudi krompirju, sladkorni pesi in sadnemu drevju. Zanimivo je, kar je poročal jugoslovanski zastopnik V. Beltram. Dejal je, da rastline hitreje rastejo in se obilneje razcvetejo, če jih poskropimo z boraksom. Te rastline so obenem bolj odporne proti pozni pezebi (pomladni slani); to je posebno važno za breskve in trte, a tudi za drugo rastlinje. Boraks (= natrijev borat) raztopimo v razmerju 1:200 ali 1/2 kg v 100 litrih vode. Če bi raztopili več boraksa, bi liste ožgali. Francoski zastopnik Audidier je poročal o novem umetnem gnojilu — kalijevem bikarbonatu — ki vsebuje 46% kalija in ne vsrkava vlage.

Sredstva proti mrčesu

Na kongresu so mnogo razpravljali o sredstvih proti mrčesu in ugotovili, da je

na vsem svetu v rabi ali vsaj v poskušnji okoli 150.000 takih sredstev: v Evropi jih je v prodaji okoli 6.000, v Italiji nad 2.000. Kdo naj se znajde v tolikem številu? Splošna zahteva je, da se ta nered odpravi, kajti kmetovalec mora vsa zaščitna sredstva poznati.

Sredstva proti glivičnim boleznim

Veliko so razpravljali tudi, kako nadomestiti modro galico, oziroma bakrena škropila z nebakrenimi, predvsem na podlagi cinkovih soli (zineb, aspor itd.). Ugotovili so, da so bakrena škropila skoraj povsod nadomestljiva z novimi, v mnogih primerih pa nebakrena sredstva omogočajo zdravljenje nekaterih bolezni, za katere prej ni bilo leka. Tako se lahko proti kodri in smoliki na breskvah borimo tudi v dobi rašče, to je spomladi in poleti, medtem ko breskov list ne prenese bakra. Mnogo so govorili tudi o tako imenovani »kemioterapiji«, to je o zdravljenju rastlin s sredstvi, katera vcepimo v sok rastlin (sistemika). O tem vprašanju je imel glavno poročilo Jugoslovan M. Josifović.

Živinoreja

Strokovnjaki so razpravljali predvsem o vzgoji boljših pasem (genetika), o ovčarstvu in volni ter o krmljenju. Kako dobiti z najmanjšo količino krme največ mleka oziroma mesa? Zanimivo je bilo poročilo Belgijca F. Buysa o pomirjevalnih sredstvih za živino. Ta uporabljajo že davno v cirkusih, zverinjakah in živalskih vrtovih. Izkazalo se je, da ta sredstva blažilno vplivajo tudi na domače živali. Le s prašiči niso dosedaj še dosegli uspehov.

Giberellina

To so odkrili Japonci iz nekega zajedavca na rižiščih. Trenutno ni še na razpolago mnogo giberelline, a njeni učinki so izredni: pod njenim vplivom se stebila zelo hitro zdaljšajo čez običajno višino. To je posebno važno za rast trave, gozdnih drevesc in nekaterih cvetlic. Ugotovili so tudi, da giberellina vpliva na počitek popja tako v čebulicah kot na drevesih, kar nadomesti zimski počitek rastlinja.

Zaključek

Na kongresu so govorili še o mnogih drugih vprašanih in kmetijskih kulturah, kot o sladkorni pesi, konoplji, o oljkah, o plastičnih predmetih, krmilih itd. Zastopniki z vsega sveta so poročali o svojih izkušnjah in poskusih, si izmenjali misli in poglede, kar bo gotovo v korist kmetijskemu napredku. Kongres je imel obenem namen, da se narodi med seboj bolje spoznajo in zblížajo.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 22. julija si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	617—620 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	82—84 lir
100 francoskih frankov	123—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	147,75—148,75 lir
švicarski frank	143—144 lir
pesos	5—6 lir
zlato	702—704 lir
napoleon	4300—4500 lir

ŽENA IN DOM**O UMIVANJU LAS**

Zlico čistega amoniaka dobro premešaj v umivalniku z litrom mlačne vode. Lase pomoči v to raztopino in jih operi z milom. Nato jih izplakni v čisti vodi ter posuši z brisačo. Na štedilnik postavi posodo z 1 litrom vode, v katero deneš nekoliko kamilice; to velja za plavolaske. Tako boš dobila rahel čaj, v katerem si omoči lase. Sedaj pa ne uporabljaj brisače, temveč si krtači lase pri peči (pozimi) ali na soncu (poleti), dokler se ne posuše. Namesto kamilice lahko uporabiš kuhan hmelj.

Če si črnolaska, si najprej dobro umij lase, potem pa jih operi še z vodo, v kateri si dalj časa imela orehove lupine.

Ni pametno, da si lase umivaš prepogosto, ker sicer prično izpadati in se lomiti.

O SIVANJU PLASTIČNIH MAS

Izdelki iz plastičnih snovi so zaradi njihove uporabnosti in lepote zadnja leta postali domači tudi pri nas. V skoraj vsaki hiši lahko vidite na primer zavese iz plastike, ki se dajo očistiti s precejšnjo lahkoto in dajejo hiši prijetnejši videz kakor zavese iz navadnega blaga. Veliko sitnejša zadeva kot pranje pa je šivanje zavese iz plastike in polivinilnih vrečk. Plastično snov šivate lahko ročno ali s šivalnim strojem, vendar morate uporabljati zelo tanko iglo. V olju namoči malo krpo in z njo potri robove, ki jih boš sešila. Ti naj bodo precej široki (približno 4 cm), šivi pa zelo dolgi, da se plastična masa ne bo trgala. Za tovrstno šivanje je najprimernejša nylonska nitka.

O IZBIRI PARFUMA

Znano je, da ima vsakogar koža svojski duh. Zato morate pri izbiri dišave predvsem ugotoviti, ali se vam prilega; to ugotovite na preprost način: kapljico parfuma kanete na kožo in počakate, da alkohol, ki ga vonjava vsebuje, izhlapi; nato poduhate in zvedeli boste, ali je tisti parfum za vas res primeren. Ko najdete sebi ustrezajočo vonjavo, je ne menjajte, ker bo sčasoma postala del vaše osebnosti. Če kupujete parfum kot darilo za drugo osebo, morate vedeti, kakšno vrsto dišave tista oseba uporablja, drugače je zelo težko narediti drugim prijetno presenečenje.

Podnevi, posebno v zaprtih prostorih, ne uporabljajte močnih vonjav, zvečer količino lahko zvečate, vendar ne pretiravati. Za dekleta in plavolaske žene so najprimernejše cvetlične vonjave; temnolasko pa uporabljajo težke, orientalske vonjave. Če se želite odišaviti, kanete kapljo parfuma na vrat in zapestje. Tudi robcem lahko odišavite, vendar je nekaj kapljic dovolj. Paziti morate, da vam dišava ne pusti na oblekah neprijetnih madežev.

DROBNI NASVETI

- Če želite, da bo izginila rja z igel in bucik, jih zabodete v milo. Rja bo kmalu zginila.
- Kadar pregledujete nogavice, ne pozabite si sneti prstanov.
- Salama se na odrezanem mestu ne posuši, če jo pokrijete z rezino sveže limone.
- Vodni kamen v kotlih lahko odstranite z vročim kisom.

VIRGILU ŠČEKAU V SPOMIN

48.

Dr. E. BESEDNJAK

»SPOSOBNI SMO ŠOLE SEŽGATI«

Saj je Edinost že naslednji dan objavila poročilo, kako je oborožena skupina fašistov iz Pazina vdrla v Labin in okolico, hru-meč od vasi do vasi, da strahuje naše volivce. Kmetom so črnosrajčniki grozili, da jih bodo pobili in jim razdejali domove, če bodo 15. maja oddali glasove za kandidate Jugoslovanske narodne stranke. In tako so žugali vpričo predstavnikov varnostnih oblastev! V Šumbreg so namreč fašisti prišli v spremstvu orožnikov, katerim se je pridružil še laški učitelj iz Sv. Nedelje.

Njega omenjam zavoljo tega, ker so fašisti pred njegovimi očmi naskočili ondotno šolo in zatem vdrli v zasebno stanovanje hrvaškega učitelja. Obsuli so ga s surovimi grožnjami ter mu kratko in malo **prepovedali** se udeležiti volilnega boja. Če se ukazu ne pokori, ga bodo izgnali, doživel bo pa lahko še kaj hujšega: »Sposobni smo Vam sežgati šolo.« — »Siamo capaci di bruciare la scuola.«. Taki vrsti volilne propagande se italijanski učitelj seve ni uprl, ampak jo je že s svojo prisotnostjo v gruči fašistov odobral. Zares krasen zgled stanovskega tovarištva! In pri tem je bil mož bržkone prepričan, da širi po Istri višjo italijansko kulturo.

SODNIK STANKO RODIČ

Pazinski fašisti, ki so na ta način divjali po Labinsčini, so bili sploh znani po svoji surovosti in nasilnosti. Sovražili so zlasti slovenske izobražence, o katerih so menili, da jim zavoljo svojega vpliva na ljudstvo lahko pri volitvah še posebej škodujejo. Razumnikov so se hoteli v prvi vrsti odkrižati. Z navadnimi kmeti in delavci, so si mislili, bomo že opravili! Izobražencem je pa treba za-

greniti življenje, treba jih je tako ustrahovati, da se bodo sami umaknili iz volilnega boja.

V skladu s tem programom je zato bilo, da so tiste dni napadli v Pazinu brez vsakega povoda sodnika Stanka Rodiča in njegovega brata sodnega kanclista Milana. Dvajsetorica oboroženih fašistov ju je zvečer na cesti obstopila ter začela po njih udrihati z debelimi palicami. En črnosrajčnik je naperil na sodnika samokres in stvar bi se bila za napadence lahko prav resno in morda usodno končala, da se niso slučajno pojavili na cesti orožniki ter vzeli v zaščito sodnika in kanclista.

Kaj so fašisti nameravali, je bilo očitno. »Ne smemo jima več dovoliti, da bi hodila po pazinskih ulicah!« se je pred napadom eden izmed njih izrazil. Naklestiti so ju hoteli tako korenito, da bi si ne upala iz hiše, kaj šele, da bi si drznila agitirati za naše kandidate. Ko so se prikazali orožniki, so se pa nasilneži razbežali in zginili brez sledu. Zgodilo se jim ni nič, ker je pač šlo spet za »neznanca«, ki jih policija ni mogla iztakniti, čeprav jih je vse mesto dobro poznalo. Sodnika Rodiča in njegovega brata je zdravnik naslednji dan preiskal ter jima ugotovil razne poškodbe na telesu in zlasti na glavi.

FAŠISTOVSKO »SODNIJE«

Telesno nasilstvo, izvršeno nad sodnikom Stankom Rodičem in njegovim bratom Milanom, je pa samo uvod v »volilno agitacijo« istrskih fašistov. Najhujše je šele imelo priti. Kako svobodne in vseh ozirnov na zakonitost oblastva proste so se črnosrajčniki čutili, je razvidno tudi po tem, da so si drznili klicati posamezne državljane **kratkotamo pred svojo stranko**, naj se zavoljo te ali one stvari zagovarjajo.

Njihovi strankarski odbori so postajali čež noč nekake sodnije, na katerih so politične nasprotnike izpraševali, zahtevali od njih po-

jasnila o stvareh, ki se jih niso nič tikale, ter končno izrekli »razsodbe«, katerih se je moral obtoženec držati, če ni hotel od fašistov pretrpeti še kaj hujšega. Šibki in plašni značajji so seveda klonili, ker so se zavedali, da ne najdejo nikjer zaščite. Namesto da bi namreč državne oblasti ta »sodišča« razgnale in »gospode sodnike« kratkotamo pozaprle, so fašistovsko nesramno početje hladnokrvno in mirno prenašale.

Kam naj se torej preganjan človek obrne? Tako se je 3. maja v Pazinu zgodilo, da se je ondotni finančni uradnik Strubelj dal pripeljati od nekega fašista pred tako »sodišče«. Obravnava je bila precej kratka, rozsodba nagla ter nadvse jasna. Fašisti so odločili, da mora Strubelj v osmih dneh, se pravi še pred volitvami iz Pazina in s svojimi stvarmi čez mejo v Jugoslavijo. Proti odločitvi ni prizival! Tako so »gospodje sodniki« ukrenili, ker so vedeli, da je Strubelj narodno zaveden ter jim pri volitvah lahko škoduje.

VDIRANJE V TUJA STANOVANJA

Zelo predrzno so se črnosrajčniki seve vedli tudi v Koprju. Tu je 5. maja kakih dvanajst s samokresi oboroženih fašistov vdrlo ob mraku v hišo Slovenca Josipa Ahtika ter mu, kot bi bili pooblaščen policisti, pretaknili vse stanovanje. Prebrskali so sleherno omaro in polico, pomolili nos celo v peč in ognjišče, grozeč da sežejo hišo, ako najdejo kaj sumljivega. Pri tem je osem fašistov držalo ves čas v rokah samokrese, naperjene proti stanovalcem.

Na Ahtiku in nekem gostu, ki je bil slučajno obiskal družino, so izvršili celo telesno preiskavo. Končno so našli v stanovanju kup glasovnic Jugoslovanske narodne stranke z znakom lipove vejice, jih takoj zaplenili ter odnesli, kar je bilo, razume se, po zakonu tudi kaznivo dejanje. Toda kdo se je tedaj brigal za zakone? Fašisti so uganjali, kar so hoteli, in neovirano strahovali naše volivce. (Nadaljevanje)

Poseben užitek je bil že v tem, da si prelistaval kataloge in se srečaval z imeni pisateljev in del, ki so nam bila draga. Temu užitku bi se bili radi predajali tudi ure, toda na kataloge so čakali še drugi. V splošnem pa ni bil ravno prevelik naval na knjižnico, ker so bile v njej skoro samo nemške knjige in ogromna večina internirancev ni znala nemško brati. Tako je bilo dostopno tisto knjižno bogastvo v glavnem samo nemškim in avstrijskim internirancem ter slovenskim in češkim ali še morda poljskim izobražencem. Po nekajmesečnem obiskovanju knjižnice smo se njeni obiskovalci po večini že poznali med seboj in vezala nas je tiha simpatija, četudi morda nismo nikoli izmenjali besede.

Največkrat sploh ni bilo časa, da bi bil prebral izposojeno knjigo do konca, a že samo to, da sem prebral nekaj poglavij, ki so me prestavila v drug svet, mi je bilo v veliko tolažbo in oporo. Z nekako strastjo sem zamenjaval knjige, kot da me nagon sili, da se jih dotaknem čim več. Tako se je verjetno godilo tudi marsikateremu drugemu. Najprej sem hodil vsak drugi ali tretji dan v knjižnico menjavat knjige, čeprav sem imel le zvečer čas, da sem v naglici prebral nekaj strani, preden so se oglasile piščalke blokovnih starešin, ki so nas nagnale spat. Z ljubeznijo sem jih prelistaval in vsaka misel, vsaka beseda, ki sem jo prebral, mi je bila kot nežen, ljubezniv klic iz daljave, naj vzdržim in naj zapam in bodočnost. Ni mi bilo treba prebirati mnogo strani, že posamezne misli in besede so vplivale name in gotovo tudi na druge s čudežno poživljajočo močjo. Bile so neskončno drugačne kot vse tisto, kar nas je obdajalo. Večje nasprotje sploh ni možno, kot so bile besede v knjigah in pa tisto rjoenje in psovke, ki so prihajale iz ust SS-ovcev.

Pozneje, ko sem nekako utešil svojo željo in domotožje po knjigah, sem jih menjaval redkeje, a prijetnih poti v knjižnico

V DACHAUSKIH BLOKIH

92

E. Z.

vendarle nisem opustil. Prišlo mi je v navado, da sem vsaj mimogrede stopil na dvorišče 27. bloka in malo polistal po seznamih ter srečal kako drugo znano in ljubo ime ali naslov, izmenjal nasmeh s kakim zvestim obiskovalcem knjižnice in spet šel. To je bilo kot nekak obred, kot tiha, skrita počastitev zaničevani in onečaščeni kulturi, ki jo je teptal SS-ovski škorenj. In nekako čudno nam je bilo pri duši, ko smo srečavali v imeniku imena raznih sodobnih nemških pisateljev, ki si jih nacionalsocializem nikakor ni mogel prisvajati. Spomnila so nas, da so poleg Hitlerjevih pristašev in rabljev vendarle še Nemci, ki drugače mislijo in delajo. Ta misel je bila hkrati tolažilna in neprijetna, ker se ni skladala z našo maščevalnostjo, porojeno iz trpljenja.

Posebno rad sem si izposojeval potopise. Delno zato, ker imajo Nemci ogromno te literature, izvirne in v prevodih, saj skoro ni koščka sveta, o katerem bi ne bilo napisano v nemškem jeziku vsaj nekaj knjig; delno pa gotovo tudi iz podzavestne želje po prostosti. Naša telesa so bila oblečena v taboriščne cunje in ujeta za električno bodočo žico in zidovi. Toda naš duh se je vendar lahko pri branju neovirano prestavil v Mongolijo, na Madagaskar, v Kanado ali kamorkoli po širokem svetu. Branje o samotarskem, mirnem in preprostem življenju kje na daljnih otokih v Tihem oceanu ali na Aljaski je bilo v taboriščnih razmerah čudovito mikavno. Sanjarili smo o življenju brez gneče, brez priganjanja, brez stalnega strahu za hrano, v naravi, ki bi dajala vsega v izobilju... Tako sanjarijo pač izmučeni ljudje, ki jim zmanjkuje moči za življenjski boj... (Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

BAHAMONTES ZMAGOVALEC "TOURA"

Letošnja dirka po Franciji se ni zaključila, kot so vsi pričakovali. Gaul, žrtev vročine, se je moral že v Grenoblu odpovedati boju za prvo mesto. Zamudil je toliko dragocenega časa, da se je v tem mestu dirka zanj zaključila. Resni kandidati za zmago so bili tudi Francozi Bobet, Anquetil, Rivière in Geminiani, a so vsi odpovedali, tako da so jim Parižani na končnem cilju žvižgali. Bahamontesova zmaga je pa pravo presenečenje, saj se ni »orel iz Toleda« niti na dirki po Španiji nikoli posebno izkazal. Bahamontesov uspeh je povsem zasluzen. Spanec se je izkazal za previdnega in dobro pripravljenega dirkača. Sam pravi, da obstaja vsa tajnost njegovega uspeha v zaupanju v lastne moči. Letos se je prvič zgodilo, da je kak španski vozač zmagal na tej pomembni dirki. Drugo prijetno presenečenje je bil Anglade, ki se je izkazal zlasti na Alpih.

Končna lestvica: 1. Bahamontes, 2. Anglade 4'01" zaostanka, 3. Anquetil 5'05", 4. Rivière 5'17", 5. Ma-

„PO JUGOSLAVIJI“

Kolesarska zveza Jugoslavije priredi zanimivo dirko »Po Jugoslaviji«, na kateri bodo nastopili kolesarji Poljske, Anglije, Bolgarije, Romunije, Belgije, ZAR, Nizozemske, Danske, Luksemburga, Zahodne Nemčije, Italije in Jugoslavije.

Dirka bo trajala od 24. julija do 8. avgusta. Kolesarji bodo prevozili 1.697 km v 9 etapah, od katerih bodo tri razdeljene v poletape. Proga je naslednja: Zagreb — Reka — Pulj — Nova Gorica — Ljubljana — Zagreb — Banja Luka — Slavonški Brod — Beograd — Kragujevac — Niš — Skoplje. Najtežja bo 4. etapa: iz Nove Gorice preko Vršiča v Ljubljano.

Strokovnjaki menijo, da imata največ možnosti za uspeh Nizozemec Hugens in Belgijec Van der Vaeken, ki je bil letos drugi na naporni dirki Berlin — Praga — Varšava. Najbolj znana imena v jugoslovanskem moštvo so: Petrović, Zirovnik, Valičič in Levačić.

hé 8'22", 6. Baldini in Adrianssens 10'18", 12. Gaul 23'59" zaostanka.

Gorsko nagrado si je priboril Bahamontes; Darigade prvači na lestvici po točkah, najbolj borben kolesar pa je bil Saint; med ekipami je prva Belgija.

***

TROJE VAZNIH ATLETSKIH SREČANJ

V **Philadelphiji** sta se v povratnem dvoboju pomerili moška in ženska ekipa ZDA in SZ. Prvi dvoboj najmočnejših atletov na svetu je bil 27. in 28. julija lani v Moskvi. Tedaj so Američani (moški) premagali Ruse s 129:109; med ženskami pa so bile močnejše domačinke (63:44).

Sedanji dvoboj se je končal, kot so mnogi predvidevali: Rusi so si skupno priborili tri točke več kot na lanskem tekmovanju in to le zaradi boljšega ženskega moštva. Med moškimi so bili boljši Američani (127:108), med ženskami pa je doživela uspeh ekipa Sovjetske zveze (67:40).

Na srečanju so dosegli nov svetovni višek: O' Brien je vrgel kroglo 19,26 m daleč. V deseterboju žal ni bilo srečanja med Johnsonom, ki ni še ozdravel (dogodila se mu je avtomobilska nesreča) ter Kuznecovom, ki je seve jasno premagal vse nasprotnike (dosegel je le 9 točk manj od lastnega svetovnega viška); če bi bilo vreme ugodno (med tekmovanjem je namreč deževalo), bi Rus skoraj gotovo dosegel nov višek. Zelo zanimiva so bila tekmovanja v skokih: najvišje je skočil Rus Shavlakadze; v skokih v daljino je Bell dokazal Ovanesjanju, da so Američani v tej športni zvrsti še vedno najboljši. Možnost uspeha v metu kladiva so imeli trije atleti: Connolly, Krivososov in Rudenko (sedanji evropski prvak). Najdalje je zagnal kladivo Rudenko (66,75), 74 cm manj pa Connolly.

Izidi: med moškimi so Američani zmagali v teh panogah: 100 m, 200 m, 400 m, 800 m, 1.500 m, 110 m H, 400 m, daljina, skok s palico, krogla, disk, kopje, štafeta 4x100 m in 4x400 m; Rusi pa: 5.000 m, 10.000 m, 3000 m H, hoja na 20 km, višina, troskok in kladivo. Pri ženskah so Američanke zmagale v:

100 m in 200 m; Rusinje pa: 800 m, 80 m H, višina, kopje, disk, krogla, štafeta 4x100 m.

V **Duisburgu** so bila tekmovanja med Zap. Nemci, Francozi, Italijani, Svicarji, Belgijci in Nizozemci. Čeprav je nastopilo precej znanih atletov, so izidi povprečni; le Italijan Lievore je dosegel dober izid v metu kopja (77,25 m). Italijani se izidov ve-sele, saj so dosegli boljši uspeh kot Francozi in zasedli sedem prvih mest, medtem ko so jih Nemci dosegli devet, Francozi pa štiri. Med Italijani so se najbolj izkazali: Berruti, Mazza, Consolini, Mecconi.

Na tekmovanju »šestih« je zmagalo moštvo Zap. Nemčije (134 točk), Italija je dosegla 112 točk, Francija 108, Belgija 66,5, Svica 65,5, Nizozemska 64.

V **Krakovu** so po prvem dnevu tekmovanj med Poljsko in Jugoslavijo imeli domačini le osem točk naskoka (57:49), kar je za Jugoslovane vsekakor dober izid. Junak dneva je bil za Jugoslovane Miletić, ki je za približno meter in pol zboljšal lastni višek. Svoje moštvo sta razveselila tudi Lorgier ter skakalec s palico Lešek. V drugem dnevu srečanj, v nedeljo, so Poljaki povečali vodstvo in zmagali s 124:88.

SPORT PO SVETU

Nogomet — V polfinalnem tekmovanju za srednjeevropski pokal je Honved iz Budimpešte zaigral v Beogradu neodločeno (3:3) proti tamkajšnjemu Partizanu. V Budimpešti je domači MTK porazil Vojvodino iz Novega Sada z 2:1. Prihodnjo soboto bosta povratni tekmi v Budimpešti, ožroma v Novem Sadu.

V zaključni tekmi za jugoslovansko mladinsko prvenstvo je ekipa Hrvaške v lepi igri premagala Srbijo s 3:1.

V srečanju za udeležbo na olimpijskem turnirju je moštvo SZ premagalo Romunijo z 2:0.

Plavanje — V prvem dnevu dvoboja Japonska-ZDA je Yamanaka preplaval 200 m prosto v 2'02"3 in tako izboljšal lastni svetovni višek; v drugem dnevu pa je ameriška štafeta 4x100 m prosto izboljšala svetovni višek s 3'44"4.

V Reddingu (ZDA) je 15-letna Collins na 220 y v metaljkovem slogu postavila nov svetovni višek (2'37"). Istotam je Cone preplavala 220 y hrbtno v 2'37"9 ter Ruuska 440 y v 5'40"2 (v štirih slogih).

Avtomobilizem — Avstralec Brabham je na avtomobilu Cooper-Climax zmagal na dirki, ki je veljala za Veliko nagrado Anglije. Tekmovanje je bilo v Aintreeju pri Liverpoolu.

Načrt je bil najostreje naperjen proti »deželam krone svetega Štefana«, kajti Madžarska bi smela v bodočnosti obsegati samo madžarske kraje in ne Sedmograške ne Vojvodine ne Hrvaške in ne Južne Slovaške. Ogrski velikaši so si začeli jezno gristi brke, brž ko so zvedeli, kakšne načrte kujeta Franc Ferdinand in njegov mladi glavni stan. Ferdinandovi sodelavci so namreč obstajali iz mladih članov diplomacije in armade. Izcimil se je že prvi boj med mladimi in starimi.

Prestolonaslednik se je trmasto uveljavil že v marsikateri državni zadevi; njegov glas in njegov vpliv so morali tudi ministri že jemati v račun.

Cesar je napredne nečakove ideje vzel že za revolucijo. V enem izmed redkih razgovorov sta drug na drugega vpila:

»Tu sem manj kot navaden hlapec,« je rožljaj s sabljo Franc Ferdinand v cesarjevi pisarni.

»Dokler sem živ, se ne bo nihče vmešaval v mojo politiko!« je zalučal cesar gosje pero po mizi.

»Dobro, jaz pa ne bom tisti osel, ki bo plačeval za tvoje napake,« je zabrusil nečak in zaloputnil vrata.

Dvorjanom pred cesarskimi vrati so kar kolena klecala od strahu in so se križali od zgražanja nad prestolonaslednikovim nastopom proti Apostolskemu Veličanstvu. Stari cesar se je tudi tresel od jeze, vdal se pa ni.

Petnajst samostojnih držav! Saj je ta

91

V SONCU IN SENCI

(Usoda Habsburžanov) R. B.

Ferdl popoln norec, ga je spreletel srh po koži. Franca Ferdinanda je še globlje zasovražil.

Nova vaba

Zamisel velike zvezne Avstrije je propadla, še preden je prodrla v široko javnost. Zadel je v prvi vrsti na odpor starega cesarja, ki je kot edino možnost pravilnega vladanja poznal le paternalizem izza Metternichovih časov. Kot oče v družini, naj vlada v državi cesar; če se kje kdo upira ali misli iz lastne pravice sodelovati pri upravi države, take revolucionarje je treba kar s šibico po zadnji ukrotiti. Franc Jožef se je že leta 1900 mislil odpovedati vladanju, a ne kroni. Ni pa našel primerne osebe med nadvojvodami.

Edini še, ki je prihajal v poštev, Franc Ferdinand, je bil po cesarjevem mnenju pravi norec, ker je sanjal o zvezni državi Avstrije. Cesar se je že teh izrazov bal kot prave kletvice.

K tem je pa prišla še nova beseda: trializem. Ta je Francu Jožefu slikala kar hudiča na steno. Za trializem je bil vnet seveda prestolonaslednik. In ta naj bo njegov

naslednik? Stari potomec Habsburžanov se je čutil kar osamljenega v svoji notranji bolesti, ki ga je grizla, ker bo na njegov prestol padla senca revolucionarnih idej. Nečak, določeni naslednik, se mu je še bolj priskutil. Zdaj ne samo zaradi češke žene, ampak še bolj zavoljo njegovih političnih idej.

Prestolonaslednik je pod vplivom okolice prišel na misel avstrijske trojne zvezne države. Po tej zamisli naj bi se cesarstvo preosnovalo v nemško-madžarsko-jugoslovansko zvezo.

Zadnja slovanska zvezna država bi morala obsegati vse dotedanje slovenske, hrvaške in srbske pokrajine na jugu monarhije. Po mnenju trialistov bi jugoslovanski del Avstrije predstavljal pravo vabo tudi za Srbijo. Računali so, da bo Srbija kar sama od sebe zaposlila za sprejem v trialistično občestvo, ko bo videla, kako imenitno se godi avstrijskim Slovanom. Prestolonaslednik je že sanjal, kako bo tudi Romunijo pritegnil v krog avstrijskih držav. V njegovi pisarni je celo visel zemljevid o trojni Avstriji.

(Dalje)

6
Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
G
u
s
a
r
j
i

KROZKA SLOVENSКИH IZOBRAZENCEV v Trstu in Gorici vabita člane in prijatelje, da se udeležijo skupnega letovanja, ki bo od 1. do 30. avgusta v Kanalski dolini. Prijaviš se lahko najkasneje do 24. julija v Trstu, ul. Commerciale 5/1. (tel. 28-770) ali v Gorici, na Travniku 18/II., kjer dobiš vsak delavnik od 10. do 12. ure vsa potrebna pojasnila.

KSI v Trstu bo imel v petek, 24. julija, ob 20.30 kratek sestanek s pomenkom o bližnjem letovanju.

ROMANJE SLOVENSКИH VERNIKOV

V petek zvečer odpelje s tržaške železniške postaje romarski vlak, s katerim odpotuje na božjo pot v Einsiedeln v Švici 435 slovenskih vernikov iz Tržaške in Goriške. Romarji se vrnejo v ponedeljek okrog polnoči.

ZA SOLNIKE NA GORISKEM

Obveščamo vse profesorje in učitelje, da je Sindikat slovenskih šolnikov v Gorici prenesel svoj sedež v ul. Contavalle 5, pritrilje, levo. Uradne ure so vsak četrtek in vsako soboto od 10. do 12. ure.

Mature v Trstu

NA TRGOVSKI AKADEMIJI so izdelali usposobljensni izpit: Cok Marija, Franovič Edvard (odličnjak), Hmeljak Marko (privatist), Klun Elza, Mavec Sonja, Miklavc Marija Eva, Silvestri Lavra, Slama Lilijana, Stoka Iva, Zudetič Jolanda. Šestindvajset kandidatov ima popravne izpite iz enega ali dveh ali treh predmetov. Največ izpitov je iz italijanščine, kateri sledijo knjigovodstvo in trgovstvo ter nemščina. Odklonjena sta bila dva kandidata.

— 0 —

NA UCITELJISCU so izdelali usposobljensni izpit: Možina Livij, Fon Ocinca, Lukša Elvira, Pirc Vojka, Valič Kristina, Werk Marta, Zagar Dora, Toroš Ljubomir (privatist), Jakin Marija (iz Gorice). Štirinajst kandidatov ima popravne izpite, dva sta odklonjena, eden pa izpitov ni polagal.

Novim knjigovodjem in učiteljem iskreno čestitamo in jim želimo mnogo uspeha v bodočem delu.

— 0 —

Medtem ko zaključujemo list, nismo še zvedeli za izide zrelostnih izpitov na Klasični in Realni gimnaziji. Zato bomo izide objavili prihodnjič.

Zanimivosti

TOLSTOJ — SLIKAR

Doslej smo poznali Tolstoja le kot velikega romanopisca. Zdaj pa je napovedana nova izdaja Vernovega potopisa: V osemdesetih dneh okrog sveta, ki bo imela ilustracije — Leva Tolstoja. Skice je napravil pisatelj v enem večeru za zabavo svojim nečakom, ko jim je bral Jules Vernov opis.

ATOMSKA BOMBA V FILMU

Družba Jadran-film iz Zagreba bo izdelala film, katerega vsebino je napisal Cesare Zavattini. Predvaja vse težave nove atomske dobe in izzveni v hudo obsodbo njene bombe. Glavno vlogo bo podal jugoslovanski igralec Anton Vrdoljak.

KULTURNA IZMENJAVA

V septembru bodo odpotovali v Ameriko trije največji živeči skladatelji Soštakovič, Kabalevski in Krenikov. Njihov obisk bo trajal en mesec in se priraja v duhu pogodbe o kulturni izmenjavi med Ameriko in Sovjetsko zvezo, ki je bila sklenjena lansko leto.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477